

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental) แบบสองกลุ่ม วัดผลก่อนและหลังการสอน (Pretest Posttest Control Group Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนมารดาเรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง ต่อความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตัวของมารดาและเปรียบเทียบความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวของมารดาที่ได้รับการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลองกับการสอนตามปกติ จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ มารดาที่มาฝากครรภ์และคลอดที่โรงพยาบาลราชวิถี ระหว่างวันที่ 18 มกราคม - 6 เมษายน พ.ศ. 2534 ตั้งครรภ์ครั้งแรก มีอายุไม่เกิน 35 ปีอายุครรภ์ตั้งแต่ 36 ถึง 42 สัปดาห์ และคลอดปกติไม่มีโรคแทรกซ้อนหลังคลอด ไม่เคยได้รับการสอนสุขศึกษาเรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดจากบุคลากรทางสุขภาพมาก่อน มีระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป สามารถอ่านและเข้าใจภาษาไทยได้ มีสภาพการรับรู้ต่อบุคคลสถานที่และเวลาอยู่ในระดับปกติ ไม่มีประวัติเจ็บป่วยทางระบบประสาท และโรคจิต ไม่มีปัญหาการได้ยินการใช้ภาษาพูด และการใช้สายตา มีความพร้อมทางร่างกาย ไม่มีอาการปวด อาการคลื่นไส้หรือมีนงง อาการคัน อาการอ่อนเพลีย ทิว และอาการที่ต้องการช่วยถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ และเต็มใจให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกจากประชากรที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ในหัวข้อข้างต้น จำนวน 60 คน โดยจัดกลุ่มตัวอย่างออกเป็นคู่ (Matched pair) ให้แต่ละคู่มีคุณสมบัติเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันดังนี้

1. อายุเท่ากันหรือใกล้เคียงกันแตกต่างกันไม่เกิน 2 ปี
2. อายุครุภักดิ์เท่ากัน
3. ระดับการศึกษาเท่ากัน

เมื่อจับคู่มารดาโดยพิจารณาคุณสมบัติดังกล่าวให้อยู่ในเกณฑ์เดียวกันแล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากเพื่อแบ่งกลุ่มการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มการสอนตามปกติ จำนวน 30 คน โดยรายชื่อที่จับได้อันดับแรก อยู่ในกลุ่มการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง ที่เหลืออยู่ในกลุ่มการสอนตามปกติทำเช่นนี้เรื่อย ๆ จนครบกลุ่มละ 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ บันทึกการสอน สถานการณ์จำลองโดยการเขียน และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามเจตคติ และแบบสังเกตการปฏิบัติตัว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. บันทึกการสอนเรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วยเนื้อหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจในระยะหลังคลอด การดูแลเต้านมและให้นมบุตร วิธีการอาบน้ำบุตร การรักษาความสะอาดร่างกายและแผลมีเย็บ การพักผ่อนและการทำงาน อาหารสำหรับมารดา การบริหารร่างกาย อาการผิดปกติของมารดาและบุตร การวางแผนครอบครัวและการมาตรวจตามนัด

2. สถานการณ์จำลองโดยการเขียน (Written Simulation) ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนในบันทึกการสอน โดยเสนอเป็นสถานการณ์จำลอง

ในรูปแบบของการเขียนรวม 5 สถานการณ์ พร้อมด้วยข้อความและคำตอบที่เลือกในแต่ละสถานการณ์ตั้งแต่ 3 ถึง 6 ข้อ ได้แก่ เรื่อง วิธีการให้นมบุตร การรักษาความสะอาดร่างกาย มารดา การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์และแผลฝีเย็บ อาการผิดปกติที่พบได้ในมารดาหลังคลอด และอาการผิดปกติที่พบได้ในบุตร

3. แบบทดสอบความรู้ ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อประเมินความรู้เรื่อง การปฏิบัติตัวหลังคลอดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ วุฒิกการศึกษา อาชีพ อายุครรภ์และวันกำหนดคลอด ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมคำ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบทดสอบความรู้ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple choice) 3 ตัวเลือก ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาการปฏิบัติตัวหลังคลอดดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจในระยะหลังคลอด 4 ข้อ การดูแลเต้านมและให้นมบุตร 2 ข้อ วิธีการอาบน้ำบุตร 2 ข้อ การรักษาความสะอาดร่างกายและแผลฝีเย็บ 2 ข้อ การพักผ่อนและการทำพาน 2 ข้อ อาหารสำหรับมารดา 2 ข้อ การบริหารร่างกาย 2 ข้อ อาการผิดปกติของมารดา และบุตร 7 ข้อ และการวางแผนครอบครัว 2 ข้อ รวมทั้งหมด 25 ข้อโดยกำหนดคะแนนแต่ละข้อไว้ดังนี้ คำตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน คำตอบผิดได้ 0 คะแนน และกำหนดเกณฑ์ตัดสินระดับคะแนนดังนี้

คะแนน 15.00 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป

ถือว่ามีความรู้น้อย

คะแนน 15.10-20.00 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม

ถือว่ามีความรู้ปานกลาง

คะแนน 20.10-25.00 คะแนนหรือร้อยละ 81.00 ของคะแนนรวมขึ้นไป

ถือว่ามีความรู้ดีพอที่จะดูแลตัวเองและบุตรหลังคลอด

4. แบบสอบถามเจตคติ เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดเป็นมาตราลิเคิร์ท (Likert Scale) 3 ระดับคือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ซึ่งมีทั้งเจตคติทางบวกและทางลบจำนวน 25 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คำตอบ	เจตคติทางบวก (คะแนน)	เจตคติทางลบ (คะแนน)
เห็นด้วย	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่เห็นด้วย	1	3

ความหมายของคำตอบ

เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น เป็นบางส่วน
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด

และกำหนดเกณฑ์ตัดสินระดับคะแนน เจตคติ 3 ระดับ

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 คิดเป็นคะแนนดิบต่ำกว่า 37.50 คะแนน

ถือว่า มีเจตคติทางลบต่อการปฏิบัติตัวหลังคลอด

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.00 คิดเป็นคะแนนดิบ 37.50-52.49

ถือว่า มีเจตคติปานกลาง ต่อการปฏิบัติตัวหลังคลอด

คะแนนเฉลี่ย 2.10-3.00 คิดเป็นคะแนนดิบ 52.50 คะแนน ขึ้นไป

ถือว่า มีเจตคติ ทางบวก ต่อการปฏิบัติตัวหลังคลอด

5. แบบสังเกตการปฏิบัติตัว มีลักษณะ เป็นแบบตรวจสอบข้อรายการ

(Check List) พฤติกรรมย่อยของพฤติกรรมการปฏิบัติตัวหลังคลอดเป็นรายชื่อ สำหรับผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้สังเกตหรือสัมภาษณ์เป็นบางข้อ และบันทึกโดยทำเครื่องหมายลงในช่องว่างการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามความเป็นจริงที่สังเกตได้ในแต่ละพฤติกรรม ดังมีรายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมการดูแลเต้านมและให้นมบุตร ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยจำนวน

11 ข้อ การอาบน้ำบุตร 16 ข้อวิธีเช็ดสะดือบุตร 4 ข้อการรักษาความสะอาดร่างกายและแผลฝีเย็บ 7 ข้อ การบริหารร่างกาย 5 ข้อ การรับประทานอาหาร 1 ข้อ และการพักผ่อน 2 ข้อ รวมทั้งหมด 46 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ปฏิบัติตามพฤติกรรมย่อยที่กำหนดในแบบสังเกต 1 คะแนน

ไม่ได้ปฏิบัติตามพฤติกรรมย่อยที่กำหนดในแบบสังเกต 0 คะแนน

และกำหนดเกณฑ์ตัดสินระดับคะแนน ดังนี้

ก. เกมที่ระดับคะแนนการปฏิบัติตัวโดยส่วนรวม 3 ระดับ

- คะแนน 27.60 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป
ถือว่าปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยส่วนรวมได้น้อย
- คะแนน 27.70-36.80 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 คะแนนรวม
ถือว่าปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยส่วนรวมได้ปานกลาง
- คะแนน 36.90-46.00 คะแนน หรือร้อยละ 81.00 ของคะแนนรวมขึ้นไป
ถือว่าปฏิบัติตัวหลังคลอด โดยส่วนรวมได้มาก

ข. เกมที่ระดับคะแนน การปฏิบัติตัวเรื่องการดูแลเต้านมและให้นมบุตร 3 ระดับ

- คะแนน 6.60 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการดูแลเต้านมและให้นมบุตรได้น้อย
- คะแนน 6.70-8.80 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการดูแลเต้านมและให้นมบุตรได้ปานกลาง
- คะแนน 8.90-11.00 คะแนน หรือร้อยละ 81.00ของคะแนนรวมขึ้นไป
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการดูแลเต้านมและให้นมบุตรได้มาก

ค. เกมที่ระดับคะแนน การปฏิบัติตัวเรื่องการอาบน้ำบุตรและ เช็ดสะดือบุตร 3 ระดับ

- คะแนน 12.00 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการอาบน้ำบุตรและ เช็ดสะดือบุตรได้น้อย
- คะแนน 12.10-16.00 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการอาบน้ำบุตรและ เช็ดสะดือบุตรได้ปานกลาง
- คะแนน 16.10-20.00 คะแนน หรือร้อยละ 81.00ของคะแนนรวมขึ้นไป
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการอาบน้ำบุตรและ เช็ดสะดือบุตรได้มาก

ง. เกมที่ระดับคะแนน การปฏิบัติตัวเรื่องการรักษาความสะอาดร่างกาย
และแผลฝีเย็บ 3 ระดับ

- คะแนน 4.20 คะแนน หรือร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการรักษาความสะอาดร่างกายและแผลฝีเย็บได้น้อย
- คะแนน 4.30-5.60 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม
ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการรักษาความสะอาดร่างกายและแผลฝีเย็บได้ปานกลาง

คะแนน 5.70-7.00 คะแนน หรือร้อยละ 81.00 ของคะแนนรวมขึ้นไป

ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการรักษาความสะอาดร่างกายและแผลผิวยื่นได้มาก

จ. เกณฑ์ระดับคะแนน การปฏิบัติตัวเรื่องการบริหารร่างกายหลังคลอด 3 ระดับ

คะแนน 3.00 คะแนน หรือ ร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป

ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการบริหารร่างกายหลังคลอดได้น้อย

คะแนน 3.10-4.00 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม

ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการบริหารร่างกายหลังคลอดได้ปานกลาง

คะแนน 4.10-5.00 คะแนน หรือร้อยละ 81.00 ของคะแนนรวมขึ้นไป

ถือว่าปฏิบัติตัว เรื่อง การบริหารร่างกายหลังคลอดได้มาก

ฉ. เกณฑ์ระดับคะแนน การปฏิบัติตัวเรื่องการรับประทานอาหารและการพักผ่อน

3 ระดับ

คะแนน 1.80 คะแนน หรือ ร้อยละ 60.00 ของคะแนนรวมลงไป

ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการรับประทานอาหารและการพักผ่อนได้น้อย

คะแนน 1.90-2.40 คะแนน หรือร้อยละ 61.00-80.00 ของคะแนนรวม

ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการรับประทานอาหารและการพักผ่อนได้ปานกลาง

คะแนน 2.50-3.00 คะแนน หรือร้อยละ 81.00 ของคะแนนรวมขึ้นไป

ถือว่าปฏิบัติตัวเรื่องการรับประทานอาหารและการพักผ่อนได้มาก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการก่อนสร้างเครื่องมือ

1.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่อง การปฏิบัติตัวหลังคลอด การสร้างสถานการณ์จำลอง การเขียนแผนนิเทศ การสร้างแบบทดสอบ ความรู้ แบบสอบถามเจตคติและแบบสังเกต

1.2ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสถิติและด้านการดูแล มารดาทารกในแผนกสูติกรรม

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือ

- 2.1 สร้างบันทึกการสอน เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด ตามหัวข้อที่กำหนด
- 2.2 สร้างสถานการณ์จำลองจำนวน 5 สถานการณ์ ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน สื่อการสอน วิเคราะห์กิจกรรมการสอนและการประเมินผลโดยรวม
- 2.3 รูปภาพที่เข้าประกอบในการสอนซึ่งกำหนดไว้ในหัวข้อสื่อการสอนของบันทึกการสอนจำนวน 15 รูปนำมาทำเป็นแผ่นภาพลักษณ์ขนาด 15 นิ้ว x 11 นิ้ว
- 2.4 สร้างแบบทดสอบความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด ตามหัวข้อที่กำหนด โดยยึดหลักการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 3 ตัวเลือก
- 2.5 สร้างแบบสอบถามเจตคติของมารดาเรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งมีเจตคติในทางบวกและทางลบ
- 2.6 สร้างแบบสังเกตการปฏิบัติตัวเรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด เป็นแบบตรวจสอบข้อรายการ (Check List) พฤติกรรมการปฏิบัติตัวหลังคลอดตามหัวข้อที่กำหนดไว้
- 2.7 นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพร้อมทั้งขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบเครื่องมือ

3.1 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของบันทึกการสอนและสถานการณ์จำลอง แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามเจตคติ แบบสังเกตการปฏิบัติตัว และ เกณฑ์ตัดสินระดับคะแนนความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์ สูติกรรมอาจารย์พยาบาลทางสูตินรีเวชศาสตร์ และสาธารณสุขศาสตร์ จำนวน 10 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิแสดงไว้ในภาคผนวก ก.) พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา สำนวน ภาษา เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข และใช้เกณฑ์ 8 ใน 10 ท่าน ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ยอมรับและ เห็นด้วยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาดังนี้

ก. บันทึกการสอนและสถานการณ์จำลอง นำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมทางภาษาและความชัดเจนทางเนื้อหา

ข. แบบทดสอบความรู้ ได้นำมาปรับข้อคำถามให้มีความหมายที่ชัดเจนรวมทั้งตัดข้อความที่ไม่จำเป็นออกรวม 10 ข้อ และปรับตัวเลือกให้กระชับและชัดเจนรวม 6 ข้อ

ค. แบบสอบถามเจตคติ ได้นำมาปรับข้อความให้เหมาะสมทางภาษา และข้อความต่อเนื่องกันชัดเจน จำนวน 9 ข้อ

ง. แบบสังเกตการปฏิบัติตัว ได้ปรับข้อความในพฤติกรรมย่อยให้มีความชัดเจนรวม 2 ข้อ และตัดข้อความที่ไม่จำเป็นออก 2 ข้อ

3.2 ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำ บันทึกการสอนและสถานการณ์จำลอง แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามเจตคติและแบบสังเกตการปฏิบัติตัวที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับมารดาที่มาฝากครรภ์และคลอดที่โรงพยาบาลรามาริบัติ ซึ่งมีคุณสมบัติที่ระบุไว้ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน มีรายละเอียดดังนี้ คือ

ก. บันทึกการสอนและสถานการณ์จำลอง ได้นำไปสอนมารดาเป็นกลุ่มๆ ละ 3 คน จำนวน 5 กลุ่มรวม 15 คน ระยะเวลาเฉลี่ยที่ใช้สอนในแต่ละครั้งคือ 24 นาที 35 นาที และ 38 นาที ตามลำดับ

ข. แบบทดสอบความรู้ได้นำไปทดสอบมารดาหลังคลอดกลุ่มเดิมจำนวน 15 คน ในวันที่แพทย์อนุญาตให้กลับบ้าน โดยใช้เวลา 30 นาทีในการทำแบบทดสอบ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความยากง่ายและหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบโดยใช้เทคนิค 50 % นำผลที่ได้มาพิจารณาเป็นรายข้อ ได้เลือกเอาข้อที่มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.2 ถึง 0.8 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป รวมจำนวน 19 ข้อ ส่วนอีก 6 ข้อ ที่เลือกเอาไปใช้ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้วก่อนนำไปใช้เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญที่ต้องการวัดครบทุกข้อ และหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบความรู้ โดยใช้สูตร K-R 20 ได้ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบ 0.78 (ประคอง กรรณสูต, 2528)

ค. แบบสอบถามเจตคติ ให้มารดาทำหลังจากทำแบบทดสอบความรู้เสร็จแล้วโดยใช้เวลา 20 นาที นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (-Coefficient) ของคอร์นบาช ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.72 (ประคอง กรรณสูต, 2528)

ง. แบบสังเกตการปฏิบัติตัว นำไปสังเกตพฤติกรรมมารดาในกลุ่มเดียวกันในวันที่ จำหน่ายออกจากโรงพยาบาล โดยผู้วิจัยได้สังเกตพร้อมกับผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ

ปฏิบัติงานอยู่ที่ตึกสุตภิมหลังคลอดและได้รับการฝึกจากผู้วิจัยแล้วโดยก่อนจะเริ่มสังเกตมารดาคนแรก ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดในการสังเกตพฤติกรรมย่อยในแต่ละข้อและความตกลงจนเข้าใจตรงกันทุกข้อแล้วจึงเริ่มสังเกตพฤติกรรมพร้อมกันในมารดาแต่ละคน สำหรับพฤติกรรมย่อยที่มีเครื่องหมายดอกจัน (*) หน้าข้อความ ซึ่งต้องใช้การสัมภาษณ์แทนสังเกต ผู้วิจัยจะเป็นผู้ถามมารดาด้วยตนเอง หน้าที่ที่ได้มาหาความเที่ยงโดยการหาความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability) ตามวิธีของ วิลเลียม เอ สกอตต์ (William A. Scott) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.99 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2531)

การดำเนินการทดลอง

1 ชั้นเตรียมการ

1.1 ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาล และหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลราชวิถี เพื่อขออนุญาตดำเนินการทดลอง

1.2 นำหนังสือเพื่อขออนุญาตดำเนินการทดลองไปติดต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาล และหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทบทวนวิจัย รายละเอียดในการดำเนินการทดลอง จำนวนและคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ ระยะเวลาที่ทำการทดลอง

1.3 นำหนังสือแนะนำตัวที่ได้รับอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการโรงพยาบาลและหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ไปติดต่อเพื่อแนะนำตัวเอง กับ หัวหน้าแผนกฝากครรภ์ และหัวหน้าตึกสุตภิมหลังคลอด รวม 4 ตึก เพื่อชี้แจงรายละเอียดในเรื่อง วัตถุประสงค์วิธีดำเนินการและ ระยะเวลาที่ใช้

1.4 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่จะไปสังเกตพฤติกรรมมารดาหลังคลอด ไปแนะนำตัวให้รู้จักกับหัวหน้าตึกสุตภิมหลังคลอดทั้ง 4 ตึก

2 ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 7.00 -12.00 น. ผู้วิจัยจะไปคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้กลุ่มละ 6 คน จากใบประวัติการฝากครรภ์ที่แผนกฝากครรภ์ โดยจับกลุ่มตัวอย่างออกเป็นคู่ (Matched pair) 1 คู่ แต่ละคู่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันดังนี้คือ

- ก. อายุเท่ากันหรือแตกต่างกันไม่เกิน 2 ปี
- ข. อายุครรภ์เท่ากัน
- ค. ระดับการศึกษาเท่ากัน

แล้วนำมาทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากเพื่อแบ่งกลุ่มการสอน กลุ่มละ 3 คน โดยรายชื่อ แต่ละคู่ที่จับได้อันดับแรก จะจัดให้อยู่ในกลุ่มการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง ส่วนรายชื่อที่เหลือจะจัดให้อยู่ในกลุ่มการสอนตามปกติปฏิบัติ เช่นนี้ทุกวันจนกระทั่งได้กลุ่มตัวอย่างครบกลุ่มละ 30 คน รวม 60 คน

2.2 ผู้วิจัยจะไปสร้างสัมพันธภาพ โดยแนะนำตัวเองและสร้างความคุ้นเคยกับมารดาอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการวิจัย

2.3 ทดสอบก่อนการสอน (Pre-Test) โดยให้มารดาทั้ง 6 คน ทำแบบทดสอบความรู้ แบบทดสอบถามเจตคติ เรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอดใช้เวลา 30 นาที และ 20 นาที ตามลำดับ

2.4 สอนมารดาเป็นรายกลุ่ม 3 คน เฉพาะผู้ที่ได้รับเลือกให้อยู่ในกลุ่มการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลองตามบันทึกการสอนที่กำหนดไว้โดยเรียงลำดับเนื้อหา และแบ่งสอนเป็น 3 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 1 สัปดาห์ ตามวันที่แพทย์นัดมาตรวจครรภ์ครั้งต่อไปของมารดาแต่ละคน โดยใช้สถานที่ในห้องสอนมารดาแผนกฝากครรภ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

ครั้งที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจในระยะหลังคลอด (บรรยาย)

การดูแลเต้านมและวิธีการให้นมบุตร (ใช้สถานการณ์จำลองที่ 1)

โดยใช้เวลาในการสอนและซักถามรวม 25-30 นาที

ครั้งที่ 2 เรื่อง วิธีการอาบน้ำบุตร (บรรยาย และสาธิต)

การรักษาความสะอาดร่างกายและแผลฝีเย็บ (ใช้สถานการณ์จำลองที่ 2 และ 3)

การพักผ่อนและการทาน (บรรยาย)

ใช้เวลาในการสอนและซักถาม 35-40 นาที

ครั้งที่ 3 เรื่อง อาหารสำหรับมารดาหลังคลอด (บรรยาย)

การบริหารร่างกายหลังคลอด (บรรยายและสาธิต)

อาการผิดปกติของมารดาและบุตรที่พบได้บ่อย (ใช้สถานการณ์จำลองที่ 4 และ 5)

การวางแผนครอบครัว (บรรยาย)

การมาตรวจตามนัด (บรรยาย)

ใช้เวลาในการสอนและซักถาม รวม 35-40 นาที

2.5 ผู้วิจัยจะไปตรวจดูรายชื่อผู้คลอดที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ห้องคลอดทุกวันจันทร์ ถึง ศุกร์หลังจากเก็บข้อมูลที่แผนกฝากครรภ์และทุกเช้าวันเสาร์ - อาทิตย์ เพื่อติดตามดูแลในระยะ หลังคลอดอย่างต่อเนื่อง

2.6 มารดากลุ่มที่ผู้วิจัยสอนโดยใช้นิทรรศการสอนจนครบ 3 ครั้งหลังคลอด 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยจะไปประเมินความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา และด้านจิตสังคม คือ

ความพร้อมทางด้านร่างกาย หมายถึง มีสัญญาณชีพปกติ ไม่มีอาการแทรกซ้อน หลังคลอดบุตร 12 ชั่วโมง ไม่มีอาการเจ็บปวด อ่อนเพลีย มีเหงื่อ หิวหรือกระหายน้ำ และอาการที่ต้องการช่วยถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ

ความพร้อมทางด้านสติปัญญา หมายถึง สามารถฟัง เข้าใจ แสดงออกถึง ความรู้สึกนึกคิดโดยการพูด และการปฏิบัติตามคำแนะนำได้

ความพร้อมทางด้านจิตสังคม หมายถึง เต็มใจที่จะเรียนรู้และมีความเชื่อมั่นว่า สามารถดูแลตัวเองและบุตรได้

เมื่อประเมินได้ว่ามารดาความพร้อมในการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจะทำการ นิเทศตามแผนการนิเทศ ติดต่อกัน 3 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ในวันจันทร์ ถึง ศุกร์ ช่วงเวลา 13.00 - 18.00 น. และวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 8.00 - 16.00 น. โดยมีรายละเอียด ของเรื่องที่จะนิเทศดังนี้

ครั้งที่ 1 เรื่อง การดูแลเต้านมและวิธีให้นมบุตร การรับประทานอาหารของมารดา

ครั้งที่ 2 เรื่อง การอาบน้ำบุตร การดูแลและความสะอาดร่างกายมารดา และแผลฝีเย็บ

ครั้งที่ 3 เรื่อง การบริหารร่างกายหลังคลอด การวางแผนครอบครัว อาการผิดปกติของ มารดาและบุตร และการตรวจตามนัดหลังคลอด

สำหรับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนจากพยาบาลวิชาชีพ หรือนักศึกษาพยาบาลโดยอาจสอนเป็นกลุ่มเล็กหรือสอนเป็นรายบุคคลทั้งนี้อาจจะได้รับการสอนครบหรือไม่ครบถ้วนตามหัวข้อต่างๆที่กำหนดไว้ก็ได้ แล้วแต่โอกาสของผู้สอน และหลังคลอดแล้ว ผู้วิจัย ติดตามเพื่อดูวันที่แพทย์จำหน่ายออกจากโรงพยาบาลเท่านั้น

2.7 ทดสอบหลังการสอน (Post-Test) ในวันที่แพทย์จำหน่ายออกจากโรงพยาบาล มารดาทั้ง 2 กลุ่ม จะต้องทำแบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถามเจตคติ ชุดเดียวกับที่ทำครั้งแรกที่แผนกฝากครรภ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัย หรือผู้ช่วยวิจัย แต่ละคนจะนำแบบสังเกตไปสังเกตพฤติกรรมของมารดาตามหัวข้อที่กำหนดไว้ โดยแบ่งความรับผิดชอบในการสังเกตมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง และกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ กลุ่มละ 15 คน รวมทั้งสิ้น ผู้วิจัยหรือผู้ช่วยผู้วิจัย สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของมารดาเป็นจำนวน 30 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของมารดา จำนวนมารดาจำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา นำมาแจกแจงทางความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลด้าน ความรู้ และ เจตคติ ซึ่งได้จากการทดสอบก่อนและหลังการสอน นำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลแต่ละชุด จำแนกตามตัวแปรอายุ และระดับการศึกษา
3. ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย ความรู้และเจตคติก่อนการสอน และภายหลังการสอนของมารดาที่ได้รับการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลองและการสอนตามปกติ โดยการทดสอบค่าที (t - test) ใช้สูตรกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (ตามภาคผนวก ค)
4. ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย ความรู้และเจตคติก่อนการสอนของมารดาที่ได้รับการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง กับการสอนตามปกติ โดยการทดสอบค่าที (t-test) ใช้สูตรกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (ตามภาคผนวก ค)
5. ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัว หลังการสอนของมารดาที่ได้รับการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง กับการสอน

ตามปกติโดยการทดสอบค่าที (t-test) ใช้สุตรกลุ่มตัวอย่าง ไม่สัมพันธ์กัน ($N_1 = N_2$)

(ตามภาคผนวก ค)

6. ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการสอนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับสถานการณ์จำลอง และกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติจำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

(Analysis of Covariance)

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Lotus จากเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย